

NIEUWE PARTIJEN OP ZOEK NAAR WIN-WIN- RELATIES:

GESPREK MET RAADS- EN
STATENLEDEN UIT DE JAREN
NA FORTUYN

Jeroen van Urk en Marlies Bongers
Redactie jaarboek

*“Wat een fijn zondagmiddaggesprek was dat!” twitterde **Ingeborg Hoogveld** (Leefbaar Rotterdam) na afloop van deze ontmoeting in de bibliotheek van het Oude Stadhuis van Amersfoort. De plek waar na de raadsverkiezingen in 2002 (onder leiding van Paul Witteman) het herinneringsvolle tv-debat was tussen Pim Fortuyn en partijleiders van ‘gevestigde’ partijen. Hoogveld zit aan tafel rechts in het midden. Van haar af met de klok mee: **Robert Jan Blom** (Nieuw Elan Alphen aan den Rijn), **Marlies Bongers** (redactie jaarboek), **Harry Poppelier** (Trots op Nederland Purmerend), **Ton van Kesteren** (PVV-Staten Groningen en Eerste Kamerlid) en **Jeroen van Urk** (redactie jaarboek).*

Op de zondag in mei dat Rotterdam uitloopt voor het eerste kampioenschap van Feyenoord deze eeuw, spreken we ze in de zaal vanwaar het roemruchte partijleidersdebat werd uitgezonden nadat in 2002 Pim Fortuyn de raadsverkiezingen had gewonnen: vier politici, van Leefbaar Rotterdam, Trots op Nederland, de PVV en Nieuw Elan Alphen aan den Rijn. Wat beweegt hen in de politieke arena? Hoe zien zij de verhouding en samenwerking tussen traditionele en nieuwe partijen? Welke hulp van griffiers stellen zij op prijs? Hebben zij visie op decentrale democratie?

Het zal een geanimeerd gesprek worden, dat uitlijnt dat onze gesprekspartners zich bewegen tussen een profiel van gewone~politici~die~anders~doen en andere~politici~die~gewoon~doen. Het blijken deels volksvertegenwoordigers die zeggen dat ze door media en 'gevestigde partijen' met argwaan en achterdocht bejegend worden. En alle vier politici die op hun manier de democratie willen dienen en daarbij de griffie graag benutten. Maar eerst: wie zitten er om tafel? **Robert Jan Blom** (auteur van tientallen boeken over vooral bedrijfseconomie en gezondheid) is raadslid voor Nieuw Elan in Alphen aan den Rijn: een lokale partij opgericht door Gerard van As, die eerder voorzitter was van de Kamerfractie van de Lijst Pim Fortuyn (LPF). Van As en Blom: beiden waren ze eerder voor de VVD actief in de Alphense politiek. In 2010 betrad hun nieuwe partij de raadszaal, sinds 2014 met Van As als wethouder. Dan **Ingeborg Hoogveld**: sinds 2014 raadslid voor Leefbaar Rotterdam en daarvoor voor deze partij bestuurder van de nu opgeheven deelgemeente Hoogvliet. Professioneel heeft ze een achtergrond in journalistiek en woordvoering (o.a. bij het Radio 1 Journaal en voor Ivo Opstelten in diens Rotterdamse tijd). Persoonlijk is ze de partner van oud-Leefbaar-wethouder Marco Pastors, die een voorbeeld blijkt te zijn voor **Ton van Kesteren**: fractievoorzitter van de PVV in de Staten van Groningen en Eerste Kamerlid. Hij ging de politiek in toen Geert Wilders uit de VVD trad. Zoals andere PVV-provincieleiders scout hij kandidaten die in 2018 aan de raadsverkiezingen zullen meedoen. Hij was leraar en combineerde dat met een makelaardij, die hij ook na zijn pensioen nog drijft. Als vierde **Harry Poppelier**: raadslid voor Trots op Nederland in Purmerend, nadat hij door Rita Verdonk uit de VVD stapte. Hij was eerder raadslid voor de lokale stads-partij ("te zwalkend") en is werkzaam als docent Nederlands. Het gesprek kan beginnen.

“Er moest iets gebeuren!”

Gezapigheid, daar houden ze niet van. Neem Hoogveld: “Eigenlijk wilden we als ‘Leefbaar’ van meet af van de deelgemeenten af, maar als ze er zijn moet je er wel inzitten, was de gedachte. Zo kreeg ik in Hoogvliet de ultieme kans vorm te geven aan de welzijnsportefeuille. Daar ging veel geld in om en ik wilde af van buurthuiswerk dat mensen passief bezighoudt en in plaats daarvan recht op de problemen af: waar zitten de gordijnen dicht en groeit het gras heel hoog.” Of Blom: “Er bleef zoveel hangen in Alphen aan den Rijn, veel oponthoud bij plannen. Vooral voor het stadscentrum. Er moest iets gebeuren! Dat centrum is in een paar jaar gelukt. Ook al komen we uit een eerdere partij, we werken niet vanuit een tegenhouding. We zijn niet links, niet rechts: dat zijn clichés. We zijn er voor het oplossen van problemen en dat doen we energiek. Ook dankzij het enorme netwerk van onze wethouder in de wereld van de ruimtelijke ordening.” Maar, haakt Hoogveld in: “Zo’n netwerk kan ook een integriteitskwestie worden. Als het goed is, boor je de deskundigheid in je ambtelijke organisatie aan.” Poppelier: “Is er in Alphen een wisseling van de wacht onder ambtenaren geweest?” In herinnering immers: het schokeffect op de ambtelijke organisatie in het Rotterdamse na 2002. Hoogveld: “Als woordvoerder van Opstelten merkte ik de complete aversie tegen de komst van Fortuyn. Maar ‘Leefbaar’ is gewoon aan de slag gegaan, in de woorden van Marco Pastors toen: ‘Je moet even je ‘niet-achterlijk-verklaring’ halen.” Op die manier laat je als nieuwkomer je kwaliteit zien, meent ook Blom: “Het ligt aan je als wethouder wat je uit je ambtenaren haalt, het is een kwestie van aansturing. Bestuur je met elan, dan maak je ook nieuwe energie los in je ambtelijke organisatie. Het maakt wel uit dat we vertrouwd waren met de Alphense cultuur.”

“Fatsoenlijk ons verhaal vertellen”

Dat ervaart Van Kesteren vanuit zijn perspectief ook wel eens andersom: “Je moet dan door de politieke cultuur heen breken.” De Groningse PVV'er verhaalt hoe hij in het begin de bestaande cultuur heeft ervaren. “Als je ziet hoe we in het begin van ons aantreden wel eens zijn behandeld, alsof je melaats was. Ik merkte dat we aanvankelijk nauwelijks werden gegroet, maar werden uitgescholden, agressief benaderd, zelfs fysiek. Terwijl we als nieuwe partij met frisse wind nieuwe onderwerpen aandroegen, een andere manier van politiek bedreven. We spreken gevestigde politici en bestuurders aan op hun privileges, op hun vooringenomenheid, en accepteren niet als men ons wegzet zonder enig eerlijk en valide argument. We willen ons verhaal

vertellen en dat hoort plaats te vinden in een fatsoenlijk debat. Daar worden raads kandidaten op geselecteerd, omdat het belangrijk is dat politici elkaar in hun waarde kunnen laten. Een volksvertegenwoordiger van de PVV in Groningen staat met beide benen op de grond, staat midden in de samenleving, beschikt over een bepaalde mate van algemene ontwikkeling, over goede sociale vaardigheden en vindt niet zichzelf heel belangrijk maar de burgers die hij of zij vertegenwoordigt.” Hoogveld, oprecht blij met dit gesprek met gelijkgestemden: “Je wilt echt niet weten waar Leefbaar-wethouders zich destijds over heen moesten zetten en waar je in het werk van alledag maar aan voorbij probeerde te gaan. En ook nu is het vaak knokken, enkel omdat we bestaan en onszelf bewijzen. Dat roept blijkbaar irritatie op bij andere partijen.” Onoprecht worden ook ‘de media’ gevonden. Blom zegt: “Het nieuws, ook politiek nieuws, is altijd negatief.” Poppelier: “De lokale omroep geeft je nauwelijks plaats.” Van Kesteren attaqueert de publieke omroep: “Daar kiezen ze hun eigen insteek. Kijk eens hoe kinderachtig Thierry Baudet wordt neergezet met zijn lavendel, terwijl je zijn heel persoonlijke verhaal daarachter, de herinnering aan zijn ouders, niet hoort. Er bestaat kennelijk niet zoiets als neutrale journalistiek, wat ik juist van de publieke omroep verwacht, dat is ook haar wettelijke taak.” Dat is wat Hoogveld in haar radiojaren wel nastreefde, maar ook zij zegt: “Media zijn voornamelijk links, dat zorgt voor een kloof met ons en onze kiezers. Leefbaar Rotterdam wordt bijvoorbeeld vaak weggezet als ‘PVV-light’. Dat is bedoeld als negatieve framing. De enige grote overeenkomst is dat we beide integratie op de agenda zetten. Dat is een belangrijk onderwerp in Rotterdam. Wat er feitelijk gebeurt kun je vanuit de gemeente wél vertellen – in mijn tijd als woordvoerder probeerde ik dat via speeches van de burgemeester neutraal uit te leggen.”

“Prettig dat de griffier coacht”

Nieuwe partijen ervaren hun intrede in raden en staten dus niet als vanzelfsprekend. Toch is de reden van bestaan van de volksvertegenwoordiging om met alle partijen samen het hele volk te vertegenwoordigen. Een beetje communicatieve sfeer zou dan wel behulpzaam zijn. Maar, zegt Van Kesteren: “In het begin in 2011 vond ik zelfs de griffie af en toe vooringenomen. Uiteraard was het ook van die kant aftasten omdat we nieuw waren en ons gestigmatiseerd wisten door de bestaande machtscultuur. Onze fractie had in het begin het gevoel dat we in een ‘cordon sanitaire’ terecht kwamen. Dat veranderde gaandeweg, en is nu gelukkig geheel anders geworden. De machtsverhoudingen veranderden, en we werden en worden als fractie

deskundig en met respect bijgestaan door een buitengewoon vriendelijk en professioneel griffieteam. Onze samenwerking en onze verstandhouding daarmee is zeer vriendschappelijk. Men helpt ons aan alle kanten en dat draagt ontegenzeggelijk bij aan het werkplezier dat onze fractie in de Groninger Staten heeft. Griffies moeten volstrekt onafhankelijk en onpartijdig, professioneel en laagdrempelig zijn. Ruimte maken voor vragen die uit nieuwe partijen komen. Dat helpt. Je moet voorkomen dat je nieuwkomers steeds laat verliezen, want dan komt er een moment dat die ook een keer willen winnen. Onze fractie streeft naar win-win-relaties, door met alle partijen in gesprek te gaan en tot consensus te komen. Bijvoorbeeld bij het onderwerp jeugdwerkloosheid lukt het in Groningen intussen om een goede match te bewerkstelligen – maar als het om integratie gaat merken we een Pavlov-reactie. Het gaat ons bij integratie niet om links of om rechts maar om realisme, om gezond verstand.”

Wordt voor goede communicatie een coachende rol van de griffier op prijs gesteld om volksvertegenwoordigers adequaat te laten functioneren? Poppelier: “Dat vind ik heel prettig, dat de griffier je er met begrip op wijst hoe je effectiever kunt zijn.” Hoogveld: “Niet alle griffiers zullen daar toe in staat zijn, maar het zou mooi zijn dat die coachende rol wordt ingevuld.” Van Kesteren: “Als de griffie neutraal functioneert, mag ze me ook corrigeren mocht ik als een olifant door de porseleinkast lopen, er op wijzen dat er spelregels en protocollen zijn waar je je als volksvertegenwoordiger aan moet houden. Spelregels en protocollen, mits deze zijn ontdaan van partijpolitieke invloeden, dan wel van partijpolitieke kleur, gelden immers voor alle partijen.” Hoogveld: “Met nog nieuwere partijen in de raad zie ik steeds minder respect voor de regels die er zijn om gewoon een goed politiek gesprek te voeren. Het is goed als de griffie nieuwe partijen bij de hand neemt en handvatten geeft, in het begin weet je nog niets en sneeuw je snel onder. En bespreek na de raadsverkiezingen met elkaar de werkwijze van de raad en pas zo nodig het Reglement van Orde aan, zodat de manier van werken van iedereen wordt.” Van Kesteren: “Uitleg van de griffie heb ik als heel prettig ervaren. Toch organiseren wij ook eigen klasjes voor raads-kandidaten. Juist ook voor het trainen van vaardigheden die je helpen als raadslid, naast scholing in gemeenterecht en dergelijke.”

“Het moet uit inwoners komen”

Speelt in appreciatie en toonhoogte het klassieke verschil tussen getuigenispartijen, protestpartijen, bestuurspartijen mogelijk een rol? “Klinkklare onzin, zegt Hoogveld, “tenzij het gaat over bestuurspartijen-van-oudsher, die de macht kwijt zijn. Wij waren van meet af aan bestuurspartij, dat is blijkbaar moeilijk te accepteren.” Van Kesteren: “Wij hebben mensen die hele goede bestuurders kunnen zijn. Elke nieuwe partij kan bestuurders leveren.” Iets wat prikkelend: “De PVV is eigenlijk ook de partij van de oude Drees, de minister-president van de wederopbouw en de verzorgingsstaat.” Poppelier: “Wij werden in aanvang gezien als protestpartij. Dat leverde reprimandes van de burgemeester op, maar dat is wel voorbij. Want kom op: je mag als raadslid best eens uit je slof schieten, emotie laten zien, je moet niet altijd zo op je woorden hoeven letten en je altijd aan moeten passen.” De relevantie van traditionele partijprofielen kalft bovendien af, dankzij vormen van directe burgerinvloed via ‘meervoudige democratie’. Hoogveld (ze was voorzitter van de stedelijke stuurgroep voor de evaluatie van de gebiedscommissies) geeft bijvoorbeeld aan, dat het democratisch bestel in Rotterdam zich verder zal vernieuwen naar meer directe invloed van burgers, via loting en wijkraden. Poppelier: “Burgerparticipatie is steeds wezenlijker en helpt van buiten-naar-binnen te werken als gemeentebestuur. Het moet toch uit inwoners komen, die moet je uitnodigen.” Blom: “Dat is niet makkelijk, als je niet steeds dezelfde mensen wilt zien. Maar wel je taak als raadslid, om iedereen te horen.” Van Kesteren: “Daarin nemen we vanuit de oppositie onze eigen verantwoordelijkheid. Laatst vond ik bij een werkbezoek dat de weinige aanwezige ondernemers ondersneeuwd tegenover een veel krachtiger milieulobby, dan stel ik ze vragen en breng ze in positie. In de wandelgangen spreek ik daar dan vervolgens over met de verantwoordelijke gedeputeerde.” Poppelier: “Als raadslid heb je ook wat te vinden van het communicatieproces. Zie erop toe dat klankbordgroepen goed functioneren.” Blom: “De raad moet de griffie opdracht geven contact met de bevolking te organiseren. In zelf de straat op gaan geloof ik niet zo, in de praktijk komt daar niet veel van terecht.” Van Kesteren: “Een luisterend oor kan al voldoende zijn.”

“Trek bewonersinvloed uit het partijpolitieke”

Hoogveld gaat een stap verder: “We moeten toe naar echte invloed van inwoners, dat is veel beter dan reparatie van de communicatie. Zeker op buurtniveau, waar bewoners veel beter aanvoelen wat er gebeurt en nodig is. We zijn er nog lang niet met echt buurtbestuur, met co-creatie. Het is een vorm van loslaten. Ik wil bewonersinvloed uit het partijpolitieke trekken.”

Maar stel dat de buurt het prima vindt dat er nieuwe minaretten verrijzen? “Dat is een interessant punt” reageert Hoogveld, “in principe is het goed dat bewoners bepalend zijn voor hun eigen omgeving, maar het is wel spannend hoe zich dat ontwikkelt. Je moet als bestuur en als raad goed aangeven wat je stedelijk wilt regelen en wat je loslaat.” Poppelier: “Het streven naar win-win-relaties moet niet doorslaan.” Blom: “Vergeet ook niet, dat er al heel veel bij de gemeenteraad is weggetrokken door de invoering van het dualisme en de regionalisering van taken.” Hoogveld: “Daar hoeft je je niets van aan te trekken, als je ergens over wilt gaan als raad.” Zij heeft een gemeenteraad voor ogen die “zich veel meer richt op het grotere debat en de controlerende rol.” Ze wijst op onderzoek van de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur dat concludeert dat die rol onderbelicht is. Hoogveld: “De griffie zou voor de controlerol een handreiking moeten doen en ook hulptroepen voor de raad moeten aanvliegen, zoals onderzoeksinstituten.” Blom wijst op de betekenis van de griffie voor toegang tot ambtelijke informatie: “Dat loopt bij ons perfect, ook actief via de mail. Ook als steun en toeverlaat bij schriftelijke vragen en andere raadsrechten, is er soepele samenwerking met de griffie.” Als altijd zeker relevant voor oppositiepartijen. Want zegt Hoogveld: “Mijn informatiepositie als coalitiepartner is inderdaad gunstig. Maar oppositieraadsleden die willen, kunnen hun positie verstevigen.”

Tja, stelt Van Kesteren vast: “Een gezamenlijke, eendrachtige en periodieke oppositieborrel hebben we in Groningen nog niet voor elkaar, maar daar wordt aan gewerkt!”